J. Myanmar. Acad. Arts Sci. 2019 **Vol. XVII. No. 6B**

ဂျပန်ခေတ်မြန်မာစာပေ

နှင်းနှင်းရည် *

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် ဂျပန်ခေတ်တွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သော မြန်မာစာပေ၏ကဏ္ဍအသီးသီးကို စုစည်း၍ လေ့လာတင်ပြထားသော စာတမ်း ဖြစ်သည်။ လေ့လာတင်ပြရာတွင် အခန်း(၁) ဂျပန်ခေတ်မြန်မာဝတ္ထုရှည်၊ အခန်း(၂) ဂျပန်ခေတ်မြန်မာဝတ္ထုတို၊ အခန်း(၃) ဂျပန်ခေတ်မြန်မာကဗျာ၊ အခန်း(၄) ဂျပန်ခေတ်မြန်မာဂီတစာပေ(သီချင်း)နှင့် အခန်း(၅) ဂျပန်ခေတ်မြန်မာပြဇာတ် ဟူ၍ အခန်း(၅)ခန်း ခွဲကာ တင်ပြထားပါသည်။

သော့ချက်စေါဟာရများ – ***ဝတ္ထုရှည်၊ ဝတ္ထုတို၊ ကဗျာ၊ ဂီတစာပေ၊ သီချင်း၊ ပြဇာတ်။***

နိဒါန်း

မြန်မာစာပေဖွံ့ဖြိုးမှု တိုးတက်မှုလမ်းကြောင်း တစ်နည်းအားဖြင့် မြန်မာစာပေ၏ သမိုင်းကြောင်းကို လေ့လာရာတွင် ဂျပန်ခေတ်ကို ချပ်လုပ်ထား၍ မဖြစ်ပေ။ ဂျပန်က မြန်မာနိုင်ငံကိုသိမ်းယူခဲ့သည့် ၁၉၄၂ ခု မှ ၁၉၄၅ ခု ထိ ကာလကို ဂျပန်ခေတ်ဟု သတ်မှတ်ပါသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ဖြစ်ပွားနေသော ဂျပန်ခေတ်သည် စာပေဆိတ်သုဉ်းသည့် အမှောင်ခေတ်ဟု ဆိုသော်လည်း လုံးဝအမှောင်ကျနေခြင်း မဟုတ်ပေ။ အမှောင်ထဲတွင် လင်းလက်ခဲ့သော စာပေရောင်ခြည်လေးများကို စုစည်းတင်ပြလိုသည့်အတွက် ဤစာတမ်းကို ပြုစုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤစာတမ်းကိုပြုစုရာတွင် ဂျပန်ခေတ်တွင်ပေါ်ထွန်းခဲ့သော မြန်မာစာပေ၏ကဏ္ဍများကို ဝတ္ထုရှည်၊ ဝတ္ထုတို၊ ကဗျာ၊ ဂီတစာပေ(သီချင်း)နှင့် ပြဇာတ် ဟူ၍ ကဏ္ဍ(၅)ရပ် ခွဲခြားကာ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

၁။ ဂျပန်ခေတ်မြန်မာဝတ္ထုရှည်

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ဖြစ်ပွားနေသော ဂျပန်ခေတ်သည်ကား စာပေယဉ်ကျေးမှုဆိတ်သုဉ်းသော စာပေအမှောင်ကျနေသည့် ကာလကြီး ဖြစ်ပေသည်။ စက္ကူကရှားပါးသည့်အထဲတွင် ရှိသမျှစက္ကူများကိုလည်း ဂျပန်စစ်ရုံးက ချုပ်ကိုင်ထားသည်။ စက္ကူရှိသမျှကို ဂျပန်ကလိုက်လံသိမ်းယူပြီး စက္ကူထုပ်တွေ့လျှင် အပြစ်ပေးခံကြရသည်။

* ဒေါက်တာ၊ တွဲဖက်ပါမောက္ခ၊ မြန်မာစာဌာန၊ ရန်ကုန်အရှေ့ပိုင်းတက္ကသိုလ်

ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုနှင့် စက္ကူရှားပါးမှုကြောင့် ဝတ္ထုစာအုပ်များလည်း မထုတ်နိုင်ခဲ့ပေ။

> "စာအုပ်ထုတ်ဝေရေးလုပ်ငန်း မရှိသဖြင့် ဝတ္ထုရေးဆရာများစွာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအတွက် ကျပ်တည်းခြင်းကို ကြုံတွေ့ကြရလေသည်။"[၁]

ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုကြား၊ စက္ကူရှားပါးသည့်ကြားထဲကပင် မဟာဆွေ၊ မင်းဆွေ၊ မြဒေါင်းညို၊ မောင်ဘသောင်းနှင့် စောဦးတို့၏ ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်စ၊ နှစ်ပုဒ်စကို ဖတ်ရသည်။ ထုတ်ဝေရာတွင်လည်း မြေပုံစာရွက် တစ်ဖက်လွတ်စက္ကူ၊ ရုံးသုံးစာရွက် တစ်ဖက်လွတ်စက္ကူ၊ စွန်စက္ကူ စသည့် စက္ကူတစ်ဖက်လွတ်များတွင် ရိုက်၍ ထုတ်ဝေခဲ့ရသည်။

ထိုသို့ 'ဂျပန်ခေတ်တွင် စာပေအမှောင်ကျသည် ဆိုသော်လည်း စာအုပ်တော်တော်များများ ထွက်ခဲ့ပေသေးသည်။'[၂] သို့သော် ကာလပေါ်ဝတ္ထုတွင်မူ မည်မည်ရရ မရှိခဲ့ပေ။ ဂျပန်ခေတ်ဦး၌ ပီမိုးနင်း၏ ဘုန်းမောင့်တွက်တာဝတ္ထုကို ကြီးပွားရေးမှ ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ထိုဝတ္ထုသည် ဇာတ်ကွက်၊ ဇာတ်လမ်း ကောင်းကောင်းနှင့် ရေးသားထားသော ပီမိုးနင်း၏လက်ရာကောင်း ဝတ္ထုတစ်ပုဒ် ဖြစ်သည်။

> "ဂျပန်ခေတ်ဦးတွင် နောက်တစ်အုပ်မှာ ဟံသာဝတီတိုက်မှ ဆရာကြီးရွှေဥဒေါင်း ပြန်ဆိုသည့် 'အိုင်ဗင်ဟို' ဝတ္ထု ဖြစ်သည်။"[၃]

ထိုဝတ္ထုကို တက္ကသိုလ်ဝင်တန်း ပြဋ္ဌာန်းစာအဖြစ် သင်ကြားစေခဲ့သည်။ ထိုဝတ္ထုသည် အလယ်ခေတ်လူစွမ်းကောင်းတို့၏ စွမ်းရည်သတ္တိနှင့် စိတ်နေသဘောထားကို ဖော်ကျူးထားပြီး စွန့်စားခန်းဝတ္ထုများကို ဆက်၍ဖတ်ချင်လာအောင် ဆွဲဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။

ထိုဝတ္ထုစာအုပ်များသည် စစ်ကြိုခေတ်က ရိုက်နှိပ်ပြီးသည်များကို ဂျပန်ခေတ်တွင်မှ ထုတ်ရောင်းခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဂျပန်ခေတ်ဦးတွင် ပေါ်ထွက်ခဲ့သော ဝတ္ထုနောက်တစ်ပုဒ်မှာ သခင်နု၏ နာမည်ကျော် 'ရက်စက်ပါပေ့ကွယ်' ထောင်ဝတ္ထု ဖြစ်သည်။ ထိုဝတ္ထုသည် ထောင်စနစ်၏ဆိုးဝါးပုံကို သရုပ်ဖော်ထားသည့် ဝတ္ထုတစ်ပုဒ် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့နောက် သုခ၏ 'လင်ယူရတာ' ဝတ္ထု ထွက်ခဲ့သည်။

---

[၁] တာရာ ၊ ဒဂုန်၊ ၁၉၆၉၊ ၃၂၃။
[၂] ငွေဥဒေါင်း၊ ၁၉၆၄၊ ၁၆၁။
[၃] ငွေဥဒေါင်း၊ ၁၉၆၄၊ ၁၆၃။

ဂျပန်ခေတ်မတိုင်မီကတည်းကပင် တိုက်ရိုက်ဘာသာပြန်ဝတ္ထုများတွင် ပါသည့် အင်္ဂလိပ်နာမည်များ၊ အနောက်တိုင်းဓလေ့ထုံးစံများသည် မြန်မာစာဖတ်ပရိသတ်နှင့် အံဝင်ခွင်ကျမှု မရှိ၊ ပလဲနံပမသင့်၍ ဖွံ့ဖြိုးမှု မရှိခဲ့ပေ။ ဂျပန်ခေတ်တွင်လည်း တိုက်ရိုက်ဘာသာပြန်စာအုပ်များ ထွက်လာခဲ့သည်။ ဆရာကြီးပီမိုးနင်း၏ ကမ္ဘာကျော် ပြင်သစ်စာရေးဆရာကြီး အဲလက်ဇန္ဒားဒူးမားစ်၏ ကျော်ဇောခဲ့သော ဝတ္ထုကြီးကို တိုက်ရိုက်ဘာသာပြန်သော 'သူရဲကောင်းသုံးယောက်' ဘာသာပြန်စာအုပ်သည် ကျောင်းသုံး အဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သောကြောင့် မြန်မာလူငယ်တို့ မဖတ်မဖြစ် ဖတ်ခဲ့ရသည်။

သို့ရာတွင် ဂျပန်ခေတ်တွင် စာငတ်နေသောအချိန်ဖြစ်၍ ကြိုးစား၍ ဖတ်ကြရင်းနှင့် မြန်မာစာဖတ်ပရိသတ်နှင့် ဘာသာပြန်ဝတ္ထုများ ပလဲနံပသင့်လာကြသည်။ ဤသည်မှာ ဂျပန်ခေတ်တွင် ဘာသာပြန်ဝတ္ထုစာပေ ဖတ်ရှုမှု တိုးတက်လာခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထိုမျှသာမက ဂျပန်ခေတ်တွင် ဝတ္ထုသစ်များထွက်ရှိမှု နည်းလွန်းလှ၍ စစ်မဖြစ်မီက ထွက်ရှိခဲ့သော စာအုပ်ဟောင်းများကို ပြန်လည်ဖတ်ရှုခဲ့ကြသည်မှာလည်း ဂျပန်ခေတ်၏ ထူးခြားသောအကျိုးအမြတ်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ဂျပန်ခေတ်တွင် ပေါ်ထွက်ခဲ့သော ထူးခြားသောစာအုပ်မှာ ဒဂုန်ခင်ခင်လေး၏ ပါးလ်ဘတ်ဝတ္ထုကို ဘာသာပြန်သည့် 'အမေ' ဝတ္ထုကြီး ဖြစ်သည်။ စက္ကူကောင်း၊ အရွယ်ကြီးနှင့် ဂျပန်ခေတ်တွင် ထူးထူးခြားခြား ထုတ်ဝေခဲ့သည့် စာအုပ်ကြီး ဖြစ်ပါသည်။

ဒဂုန်ခင်ခင်လေး၏ ဂျပန်ခေတ်အတွင်း ပေါ်ထွက်ခဲ့သော ဘာသာပြန်ဝတ္ထု နောက်တစ်ပုဒ်မှာ Pearls Buck ၏ The Good Earth ဝတ္ထုကို ဘာသာပြန်ထားသည့် 'မြေပဒေသာ' (၁၉၄၃)ဝတ္ထု ဖြစ်သည်။ တရုတ်ဆင်းရဲသား၊ လယ်သမားတို့၏ဘဝ၊ ၎င်းတို့လယ်မြေအပေါ် တန်ဖိုးထားပုံ၊ တရုတ်ပြည်ကြီး၏ အယူအဆ၊ လုပ်ပုံကိုင်ပုံ၊ ဓလေ့ထုံးစံများကို မြန်မာများ သိရှိနားလည်လျက် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ပိုမိုချစ်ခင်ပူးပေါင်းနိုင်ကြစေရန် ရည်ရွယ်၍ ရေးသားခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း အမှာစာတွင် ဖော်ပြပါရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

စစ်အတွင်းကာလ ၁၉၄၂ တွင် လူထုဦးလှသည် ရွှံ့နှင့်စစ်သား နှင့် ပန်းနှင့် စစ်သား ဝတ္ထု (၂)ပုဒ်ကို ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သည်။

> "ဂရိတ်တားအေရှ သတင်းစာတိုက်မှ ၁၉၄၃ ခု၊ ဩဂုတ်လ
> (၁)ရက်နေ့တွင် ဂျပန်တို့က မြန်မာနိုင်ငံအား လွတ်လပ်ရေး

> ပေးသည့် အထိမ်းအမှတ်စာပေဆုအဖြစ် ဆောင်းပါး၊ ဝတ္ထုနှင့် ကဗျာပြိုင်ပွဲများကို ကျင်းပခဲ့သည်။"[၁]

ဦးတည်ရေးသားရန် ပေးထားသော အကြောင်းအရာမှာ 'မဟာအရှေ့အာရှ အကျိုးတူ ကြီးပွားရေး နယ်ပယ်အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ၏အခန်းကဏ္ဍ' ဟူ၍ဖြစ်သည်။ မည်သူမဆို ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်ပြုပြီး အင်္ဂလိပ်၊ မြန်မာ၊ နိပွန် မည်သည့်ဘာသာနှင့်မဆို ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်ပြုခဲ့သည်။

ထိုစာပေပြိုင်ပွဲတွင် ဆရာရွှေပိန်သောင်း၏ 'ဗိုလ်အေရှ' ဝတ္ထုသည် ပထမဆု ရခဲ့သည်။ ထိုဝတ္ထုတွင် အာရှတိုက်နှင့်တကွ မြန်မာနိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ကိုယ်ကျိုးစွန့်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ထင်ရှားကျော်ကြားလာသော လူတစ်ယောက်အကြောင်းကို ဇာတ်လမ်းဖွဲ့ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဂရိတ်တားအေရှသတင်းစာသည် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေသော သတင်းစာဖြစ်၍ ဂရိတ်တားအေရှ အယ်ဒီတာအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်သော ဦးယုမောင်က အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်ပြန်ဆို၍ အခန်းဆက်ဝတ္ထုရှည်အဖြစ် ဖော်ပြခဲ့သည်။ မြန်မာဘာသာနှင့်မူ မထွက်ခဲ့ပေ။

၁၉၄၃ ခုနှစ်တွင်ပင် အင်္ဂလိပ်တော်လှန်ရေးကို ဦးတည်သည့် မင်းဆွေ၏ 'ဓား' ထွက်လာပါသည်။ ဓားဝတ္ထုသည် အချစ်ဇာတ်လမ်းဖြစ်သော်လည်း မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ထင်ရှားခဲ့သော မင်းကြီးရန်နောင်ထံမှ ဆွေစဉ်မျိုးဆက် ဆက်ခံရရှိသော ယိမ်းနွဲ့ပါး ဓားကို အမွှန်းတင်ကာ အမျိုးသားရေးစိတ်ဓာတ်၊ သူ့ကျွန်ခံမလိုသော စိတ်ဓာတ်၊ မဟုတ်မခံစိတ်ဓာတ်နှင့် ရဲရဲတောက်စိတ်ဓာတ်တို့ကို လှုံ့ဆော်ထားပုံမှာ နှစ်သက်ဖွယ် ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့ဓားစွမ်းနှင့် မြန်မာ့မျိုးချစ်စိတ်ကို လှုံ့ဆော်ရာတွင် အောင်မြင်ခဲ့သော ဝတ္ထုဖြစ်ပြီး ဂျပန်ခေတ် (၁၉၄၃)တွင် မြန်မာနိုင်ငံစာရေးဆရာအသင်းက ချီးမြှင့်သော ပထမဆုံးအကြိမ် စာပေဆုရဝတ္ထု ဖြစ်သည်။

မဟာဆွေကလည်း ၁၉၄၃ ခုနှစ်တွင် 'မောင်တို့ပြည်၊ မယ်တို့ပြည်' စိတ်ကူးယဉ် အချစ်ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်ကို ရေးသားခဲ့သည်။ ထိုဝတ္ထုမှာ အနာဂတ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံကြီးများနှင့်တန်းတူ ရင်ဘောင်တန်းနိုင်၍ သိပ္ပံပညာများ ကြီးကျယ်ထွန်းကားပုံတို့ကို စိတ်ကူးဖြင့်ရေးဖွဲ့ထားသော ဝတ္ထုဖြစ်သည်။ မဟာဆွေ၏ အချစ်ဝတ္ထုဖြစ်သည့် ချစ်သူပုန်(၁၉၄၃) ဇာတ်လမ်းမှာလည်း မိမိချစ်မြတ်နိုးသော မိန်းကလေး၏အချစ်ကို မရရအောင် ကြံဆောင်၍ယူပုံ၊ ဓွဲ၊ လုံ့လ၊ ဝီရိယရှိပါက မည်သည့်အရာမဆို ရနိုင်ကြောင်း ဇာတ်လမ်းဖွဲ့၍ ရေးသားထားခြင်း ဖြစ်သည်။

---

[၁] တင်ဦး ၊ ဦး၊ (စံပြ–)၊ ၁၉၇၄၊ ၃၁၇။

၁၉၄၃ တွင် 'အပျိုပေါက်' ဝတ္ထုဖြင့် စာပေလောကကို စတင်ဝင်ရောက်ခဲ့သည့် တက်ထွန်း၏ အထင်ရှားဆုံးဝတ္ထုမှာ 'ပိတောက်ရွှေဝါ' ဝတ္ထု ဖြစ်သည်။

မဟာဆွေ၏ကြိုက်တာရွေးယူ (၁၉၄၄)ဝတ္ထုတွင်လည်း မိန်းမပျိုတစ်ဦးအား ယောကျ်ားပျိုသုံးဦးက ချစ်ရေးဆိုရာ မိန်းကလေးမှာ အဆုံးအဖြတ်ပေးရခက်နေပုံ၊ နောက်ဆုံး၌ မိမိနှစ်သက်သော အမျိုးသားအား အဆုံးအဖြတ်ပေးလိုက်ပုံကို ရေးသား ထားသည်။

၁၉၄၄ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသမီးတစ်ဦး၏ အိမ်ထောင်ထိန်းသိမ်းမှုနှင့် ဘဝ ရုန်းကန်မှုကို သရုပ်ဖော်သော ဂျာနယ်ကျော်မမလေး၏ 'သူမ' ဝတ္ထု ထွက်ပေါ်လာ ခဲ့သည်။ ထိုဝတ္ထုသည် အမျိုးသမီးများ၏ အိမ်မှုကိစ္စရေးရာများနှင့် ပတ်သက်၍ အသိဉာဏ် ကျယ်ပြန့်လာစေလိုသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ရေးသားထားခြင်း ဖြစ်သည်။ 'သူမ' ဝတ္ထုသည် သမားရိုးကျဝတ္ထုများအကြားတွင် ထူးခြားခဲ့သည်။

ထိုသို့ 'စာအုပ်အထွက်နည်းသည့်အတွင်းမှာ စောဦး၏ 'တို့နှင့်မတန်' လုံးချင်း ဝတ္ထုစာအုပ် ထွက်ခဲ့သေးသည်။ စာမျက်နှာ တစ်ရာလောက်သာရှိမည့် စာအုပ်ပါး ကလေး ဖြစ်သည်။'[၁] ဇာတ်ကောင်များ ဖြစ်ကြသော သက်တင်၊ ရှိန်းမောင်နှင့် အကြော့တို့၏ သုံးပွင့်ဆိုင် အချစ်ဇာတ်လမ်းကို ရေးသားထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အချစ် ဇာတ်လမ်းဟု ဆိုသော်လည်း တကယ်တမ်း သမီးရည်းစားဖြစ်ကြ၊ ညားကြသည့် အကြောင်းကို ရေးသားထားခြင်း မဟုတ်ပေ။ အကြော့၏ အာရှလူငယ်အစည်းအရုံးတွင် ပါဝင်ပြီး ပရဟိတလုပ်ငန်းများကို တက်ကြွစွာဆောင်ရွက်သည့် အကြောင်းများကို အဓိကထား ရေးသားထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤနည်းဖြင့် မြန်မာလူငယ်များကို စစ်အောင်နိုင်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်နေသော အာရှလူငယ်အစည်းအရုံးတွင် ပါဝင် လာအောင် လှုံ့ဆော်ခဲ့ပါသည်။

ဂျပန်ခေတ်တွင် မြို့မမောင်ရေးသားသည့် 'ခေတ်သစ်ရန်ကုန်ဆိုတာ' ဟူသော လေးကျပ်တန်ဝတ္ထုကို သူရိယတိုက်တွင် ဦးမောင်မောင်က ရိုက်နှိပ်နေသည်။ သို့သော်–

> "ဂျပန်ခေတ်တွင် ဂျပန်၏ အကူအညီမရလျှင် မည်သည့်စာအုပ်
> မဆို ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေဖို့မှာ မဖြစ်နိုင်သောလုပ်ငန်း ဖြစ်သည်။"[၂]

---

[၁] ဌေးမောင်၊ ၂၀၀၃၊ ၅၃။

[၂] ဌေးဥဒေါင်း၊ ၁၉၆၄၊ ၁၀၇–၁၀၈။

သို့ဖြစ်၍ ဂျပန်အကူအညီဖြင့် ထုတ်ဝေသော စာရေးဆရာ မဂ္ဂဇင်းမှတစ်ပါး မည်သည့်စာအုပ်မှ မထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့ပေ။ သို့ဖြင့် ဂျပန်ခေတ်တွင် စာအုပ်လောကကြီး တစ်ခုလုံး အမှောင်ကျလျက် စာအုပ်ငတ်ခဲ့ကြလေသည်။

ထိုသို့ ဂျပန်ခေတ်သည် စာပေဆိတ်သုဉ်းသည့် အမှောင်ခေတ်ဟု ဆိုသော်လည်း လုံးဝအမှောင်ကျနေခြင်းကား မဟုတ်ပေ။ အမှောင်ထဲတွင် လင်းရောင်ခြည်များ ပြိုးပြိုးပြက်ပြက် ဟိုတစ်ပွင့် သည်တစ်ပွင့် လင်းလက်လျက်ကား ရှိနေသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသေးသည်။

၂။ ဂျပန်ခေတ် မြန်မာဝတ္ထု

၁၉၄၁ ဒီဇင်ဘာ မှစ၍ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးသည် အရှေ့အာရှသို့ ကူးစက်လာခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း ဂျပန်ခေတ်ကာလသည်ကား စာပေယဉ်ကျေးမှု ဆိတ်သုဉ်းသော အမှောင်ကျသောကာလကြီး ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကာလတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ဖက်ဆစ်စနစ်အောက်သို့ ကျရောက်ခဲ့ရာ စက္ကူရှားပါး၍ စာပေလွတ်လပ်ခွင့်လည်း မရှိသောကြောင့် မဂ္ဂဇင်း၊ ဂျာနယ်၊ စာစောင်များ မထွက်သလောက် ဖြစ်ခဲ့ပြီး ဝတ္ထုတိုများလည်း အဆက်ပြတ်သွားခဲ့သည်။

ဝတ္ထုရှည်များ အထိုက်အလျောက် ထွက်ခဲ့သော်လည်း ဝတ္ထုတိုအနေဖြင့် ပြောပလောက်အောင် မရှိခဲ့ပါ။ အကြောင်းမှာ ဝတ္ထုတိုများ ကျက်စားရာနေရာသည် 'စာရေးဆရာမဂ္ဂဇင်း' မှတစ်ပါး အခြားနေရာ မရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

> "စာရေးဆရာမဂ္ဂဇင်းမှာလည်း ဂျပန်အလိုတော်ရိ သက်သက် ဖြစ်ပေသည်။"[၁]

ယင်းမဂ္ဂဇင်းသည်လည်း အချိန်အနည်းငယ်နှင့် ရပ်ဆိုင်းသွားခဲ့သည်။

ဂျပန်ခေတ်တွင် ရှားပါးသော ဝတ္ထုတိုများအနက် ပြောစမှတ်ပြုခဲ့သော ဝတ္ထုတိုတစ်ပုဒ်မှာ စာရေးဆရာမဂ္ဂဇင်းပါ မန်းတင်၏ 'စေတနာတွေပိုတယ်' ဟူသော ဝတ္ထုတိုပင် ဖြစ်သည်။ ထိုဝတ္ထုပါအကြောင်းအရာမှာ စေတနာသည် တော်ရုံသင့်ရုံသာ ကောင်းသည်။ ပိုလွန်းလျှင် ဒုက္ခဖြစ်တတ်သည့် အကြောင်းကို ရေးသားထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအကြောင်းကိုပြရာ၌ ရှမ်းဘောင်းဘီကို တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် မသိစေဘဲ ခိုး၍သုံးခါဖြတ်မိရာ ဘောင်းဘီရှင် ဒုက္ခရောက်ရပုံဖြင့်ပြသော ဝတ္ထုတို

---

[၁] တာရာ၊ ဒဂုန် ၊၁၉၆၉ ၊ ၃၂၃ ။

ဖြစ်သည်။ ထိုခေတ်က ဖက်ဆစ်ဂျပန်များအပေါ် စေတနာပိုသူများကို ဆင်ခြင်စေလိုသည့်အတွက် ရေးသားခဲ့ဟန် တူပါသည်။

ဝတ္ထုတိုဖန်တီးသည့် အတတ်ပညာပိုင်းအနေဖြင့် အမေရိကန်စာရေးဆရာ အိုဟင်နရီ၏ အလှည့်ကလေးမျိုး ပါဝင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ လှည့်ကွက်ဖြင့် ဇာတ်လမ်းဆင်သည့် အတတ်ပညာကို သုံးခဲ့သည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ထို့နောက်တွင် ထိုသို့လှည့်ကွက်ဖြင့် ဇာတ်လမ်းဆင်ထားသော ဝတ္ထုများ ခေတ်စားလာခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။

ငွေတာရီ၏ 'မင်ဆေးရည်ပဲ မှန်သလား' နှင့် 'ကဗျာရှင်' ဝတ္ထုတို(၁၉၄၄)၊ ဗန်းမော်တင်အောင်၏ 'နော်မူဂေး' ဝတ္ထုတိုတို့သည်လည်း နှစ်သက်ဖွယ် ကောင်းလှသည်။

၃။ ဂျပန်ခေတ် မြန်မာကဗျာ

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်းတွင် စာရေးဆရာများအနေဖြင့် စာရေးသားမှု အလွန်ပင် နည်းပါးခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကဗျာများလည်း အတွေ့ရနည်းခဲ့ပါသည်။ ထွက်သမျှ ကဗျာအတိုအစများမှာလည်း 'စာရေးဆရာမဂ္ဂဇင်း' တစ်ခုထဲမှာပင် အများဆုံး တွေ့နိုင်ပါသည်။

စစ်ကာလအတွင်း ၁၉၄၂ ခု (၁၃၀၄ ခု၊ နတ်တော်လ)တွင် မြန်မာနိုင်ငံ စာရေးဆရာအသင်းက စာရေးဆရာလစဉ်စာစောင်၊ အမှတ်(၁)ကို စတင်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ စာရေးဆရာစာစောင် ပထမအကြိမ်ထုတ်၏ ထူးခြားချက်မှာ မြန်မာ 'ကဗျာ' တစ်ပုဒ်မှ မပါခြင်း ဖြစ်သည်။ မြန်မာကဗျာသက်သက် မပါသော်လည်း ဇေယျ၏ ဟရကုနင်အစ်ကူး ခေါ် နိပွန်ကဗျာကျမ်းမှ ကဗျာအချို့ကို ကောက်နုတ်၍ မြန်မာဘာသာအဖြစ် ဘာသာပြန်ဖွဲ့ဆိုထားသည့် 'ရှေးဟောင်းနိပွန်ကဗျာဆောင်းပါး' ပါရှိခဲ့သည်။ ထိုဆောင်းပါးတွင် နွေဦးဘွဲ့၊ ချယ်ရီပန်းဘွဲ့၊ ရက္ခမူဘွဲ့၊ နွေဘွဲ့၊ ဥဩငှက်ဘွဲ့၊ ဆောင်းဦးဘွဲ့၊ မယ်ဘွဲ့နှင့် မောင်ဘွဲ့ဟူ၍ ဂျပန်ကဗျာ (၈)ပုဒ်ကို မြန်မာဘာသာပြန်ထားသည်။

သက္ကရာဇ် ၃၄၈ ခုနှစ်၊ ပုဂံပြည်တွင် နန်းတက်တော်မူသည့် ကျည်စိုးမင်းနှင့် တစ်ခေတ်တည်းကျသော မီကာအိုအိချိဂျိုမင်းမြတ်လက်ထက် ကျိုတိုမြို့တော်တွင် စံတော်မူနေစဉ် ရှေးမြို့တော်ဟောင်းကြီးဖြစ်သော နာရမြို့မှ ချယ်ရီပန်းတစ်ခက်ကို ဆောင်ယူဆက်သရာတွင် နန်းတွင်းသူ၊ 'တိုင်ဦအိစိ' က–

“ချယ်ရီပန်းဘွဲ့”

ချယ်ရီတဲ့ပန်းမာလာ။ ။ ရှေးတုန်းခါ ‘ရွှေနာရ’ မှာ
သင်းရနံ့ဖြာ။ ။ သည်တစ်ခါ ကြုံပါရလေး။
ကျုံးကိုးတန် ကာရံဆီးပါတဲ့၊ ပြည်ကြီးနော်ရဝေတွင်းမှာ၊
သင်းပျံ့လို့မွှေး။ ။[၁]

ဆိုသည့် ‘ချယ်ရီပန်းဘွဲ့’ ကဗျာကို ရေးစပ်ခဲ့သည်။ မြန်မာစာပေတွင် ထင်ရှားသည့် နန်းတွင်းသူ မိဖြူ၊ မိညို၊ ရဝေရှင်ထွေး စသော အမျိုးသမီးစာဆိုများကို သတိရဖွယ် ဖြစ်ခဲ့သည်။

စစ်ဖြစ်နေသော ဂျပန်ခေတ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် ကဗျာစပ်သူ ရှားပါးခဲ့သည်။ ထင်ရှားသော စာဆိုများအနက် ဆရာဇော်ဂျီ တစ်ဦးတည်းကိုသာ တွေ့ရသည်။ ထိုကဗျာသည် ဂျပန်ကပေးသည့် လွတ်လပ်ရေးနေ့အထူးထုတ် ‘ဗမာသစ်’ စာစောင်တွင် ဦးဘကြည်၏ပန်းချီနှင့် အလေးပေးဖော်ပြထားသော ‘ဒေါင်းသံ’ ကဗျာ ဖြစ်သည်။

“ဒေါင်းသံ”

လွတ်ပြီတဲ့ ကျွတ်ပြီ
ကျွတ်ပြီတဲ့ လွတ်ပြီ
နေမင်းမောင်လင်းရောင်လွှတ်
ဒေါင်းလွတ်ခဲ့ပြီ
တစ်ဖက်ကြွ ကချေချီ
လည်တိုင်ငဲ့ တွန်ကြွေး
လက်ရုံးရည်ရာအထောင်နဲ့
နှလုံးရည်ရာအထောင်နဲ့
တို့ခေါင်းဆောင်ညွှန်တဲ့လမ်းက
လှမ်းကြမယ်အဆွေကောင်းရယ်
ဒေါင်းသံနှင့်လေး။

(ဇော်ဂျီ)[၂]

---

[၁] မြင့်သန်း၊ ဒေါ်၊ နှင့် ဒေါ်မြမြသန်း၊ ၁၉၈၃၊ ၈၅။
[၂] ဇော်ဂျီ၊ ၁၉၇၄၊ ၁၄၁။

ဟူသော ဒေါင်းသံကဗျာသည် ဂျပန်ကပေးသော လွတ်လပ်ရေးရပြီးချိန်တွင် ရေးသော ကဗျာဖြစ်သော်လည်း 'တစ်ဖက်လွတ်ကခြေချို၊ လည်တိုင်ငုံ့တွန်ကြွေး' ဟူသော စာပိုဒ်သည် ဂျပန်ကပေးသော လွတ်လပ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အပြည့်အဝ စိတ်ချယုံကြည်မှု မရှိသေးကြောင်းကို ဖော်ညွှန်းနေသည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ လက်ရုံးရည်ရာအထောင်နှင့် နှလုံးရည်ရာအထောင်နှင့် ပြည်သူအားလုံးက ထိုအချိန်က ဦးဆောင်နေသည့် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ခေါင်းဆောင်မှုနောက်မှ လိုက်ပါကြရန် လှုံ့ဆော်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဂျပန်ခေတ်တွင် နာမည်ထင်ရှားသော ကဗျာဆရာများ၏ ကဗျာများကို အတွေ့ရနည်းသော်လည်း နာမည်မထင်ရှားသည့် ကဗျာဆရာများ၏ ကဗျာများကို တွေ့ရပါသေးသည်။ စာရေးဆရာစာစောင်မှာပင် ပြည်စကြာ၊ ဖေအောင်၊ ဗထွန်းအေး (အမရပူရ)၊ မြဒေါင်းတောင်၊ နတ်မောက်ဘုန်းကျော် စသည့် ကလောင်ရှင်တို့သည် ကဗျာများ ရေးသားခဲ့ကြသည်။

စာရေးဆရာစာစောင် အမှတ်(၂)တွင် နတ်မောက်ဘုန်းကျော် (မင်္ဂလာဒုံဗိုလ်သင်တန်းကျောင်း)၏ 'လုံ့စွပ်တိုက်ပွဲ' နှင့် 'ဆုံးခဲ့ပြီ' ကဗျာနှစ်ပုဒ်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုကဗျာနှစ်ပုဒ်တွင် ဂျပန်ခေတ်ကို ထင်ဟပ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဂျပန်ခေတ်နှင့်အတူ ပေါ်ပေါက်လာသော မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော်နှင့် ဗမာ့ကာကွယ်ရေးတပ်မတော်ကို အခြေခံပြီး ပေါက်ဖွားလာသည့် ကဗျာနှစ်ပုဒ် ဖြစ်သည်။ 'ဆုံးခဲ့ပြီ' ကဗျာမှာကား အချစ်နှင့်စစ်တွင် တိုင်းပြည်နှင့်စစ်ကို ဦးစားပေးကြောင်း ဖွဲ့ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ပြည်စကြာသည် လေးချိုးများ၊ ဒွေးချိုးများကို ရေးလေ့ရှိသူ ဖြစ်သည်။ တစ်ခါတရံတွင် သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း၏လေသံကို ယူတတ်သည်ကို တွေ့ရသည်။ စာရေးဆရာမဂ္ဂဇင်းစာစောင် အမှတ်(၄)တွင်–

"သွေးရှောင်းရန်မပျက် မနေ့းသာပ

လေကြောင်းရန် အချက်ပေးပြန်တော့

အသက်ဘေးလုံ့စရာ

အို – ဘုံကြာကွဲ့မြေတွင်း

ပြေးလွှားကာ ကလေးသားကိုယ်စီပါလို့

မှီခိုရာတွင်းကို အပုန်းတွင်မှ

မကင်းသကို နရင်းပြိုလို့ ပြန်းရချည့်

အိုကွယ်   ဖုံးသံသတင်း

(ပြည်စကြာ)[၁]

ဟူသော လေကြောင်းရန် ဖွဲ့ဆိုသော သဖြန်ကို ရေးခဲ့ပြီး စာစောင်အမှတ်(၉)တွင် ‘သီတင်းကျွတ် လခန်းဝင် လက်ဖွဲ့လေးချိုးစာထောင့်’ ကို ရေးခဲ့ပါသည်။

ဖေအောင်ကမူ စာစောင်အမှတ်(၅)တွင် နှစ်ပုဒ်ရေးခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ ‘ယောကျ်ားမြတ်’ ဟူသည့် လေးချိုးတစ်ပုဒ်နှင့် ‘ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း’ ကဗျာတို့ ဖြစ်သည်။

“ဗိုလ်အောင်ဆန်း”

ဒို့များခေါင်းဆောင် ဗိုလ်အောင်ဆန်းက

တိုကျိုနန်းက ပြန်ခဲ့တယ်။

သူ့လက်အောက်ခံ ရွှံရှာမုန်းလို့

လွတ်အောင်အားထုတ် ရန်းရှာတယ်

သုံးဆယ့်နှစ်ဆို ဗိုလ်အများနဲ့

လူဖြူသားကို စားလို့ရယ်

သူရဲကောင်းဆို လောင်းဘုရားတို့

နည်းဟောင်းကိုလည်း လိုက်နာတယ်

ကြိုက်တယ် ကြိုက်တယ်

(ဖေအောင်)[၂]

ထိုကဗျာသည် မင်းသုဝဏ်၏ မောင်ခွေးဖို့ကဗျာများ အလိုက်နှင့် ရေးထားသော ကလေးကဗျာတစ်ပုဒ် ဖြစ်သည်။ ဗထွန်းအေး(အမရပူရ)ကလည်း လွတ်လပ်ရေးကို မျှော်သည့် ‘မျှော်တော်ယောင်’ ကဗျာကို စာရေးဆရာစာစောင် အမှတ်(၅)တွင်ပင် ရေးသားခဲ့သည်။

---

[၁] စွမ်းရည်၊ မောင်၊ ၁၉၆၉၊ ၂၃၂။

[၂] စာရေးဆရာစာစောင်၊ မ– ၁၃၀၅၊ ၂၃။

"နိပွန်စကားသင်ရမယ်"

(မလေးဆို)

နေပူထဲကို ရှင်မသွားနဲ့
နိပွန်စကားသင်ရမယ်
'အိနု' ဆိုတာ ခွေးကလေးတဲ့
အောင်နက်လေးလား သိဘူးကွယ်
ညအချိန်ကျရင် 'အော်အီအိ' တော့
'နဝထောရီ' ခေါ်ကြတယ်။
မြစ်ပြင်ထဲမှာ ရေတွေပန်းတဲ့
'ဂျိုက်ဆန်း' တော့ သဘော်ာကွယ်
မောင်ကြီးခေါင်းပေါ် မိုးကိုထိမဲ့
'ရှိကောစိ'က ပျံလို့ရယ်
မှတ်ကွယ် မှတ်ကွယ်[၁]

ဟူသော ကဗျာကိုသာ ဖော်ပြထားပြီး ရေးသူအမည်ကိုမူ ဖော်ပြမထားပေ။

ဂျပန်ခေတ်အတွင်းတွင် အာရှလူငယ်အစည်းအရုံးကြီး၏ အစည်းအရုံးခွဲများဖြစ်သော ဉာဏ ဗလဌာနများသည် နံရံကပ်စာစောင်များ၊ လက်ရေးစာစောင်များ ထုတ်ဝေခဲ့ကြသည်။ ယင်းစာစောင်များတွင် ကဗျာများပါရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ 'အထူးသဖြင့် အာရှလူငယ်ကဗျာရှင်များသည် လက်ရေးစာစောင် နယ်နိမိတ်ကိုကျော်၍ ယင်းခေတ်ထုတ် ဗမာ့ခေတ်သတင်းစာ၊ မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာ စသည်တို့တွင် ကဗျာများ ပါဝင်ရေးသားကြသည်။ ပုံစံပြရသော် မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာ (၁၉၄၄၊ ဖေဖော်ဝါရီ)တွင် သန်းညွန့် (ဗဟိုအာရှ)'[၂] သည်–

---

[၁] စာရေးဆရာစာစောင်၊ မ– ၁၃၀၅၊ ၁၈ ။
[၂] မြင့်သန်း၊ ဒေါ်၊ နှင့် ဒေါ်မြမြသန်း၊ ၁၉၈၃၊ ၈၇ ။

"အာရှမောင်မယ်"

အာရှမောင်မယ် တူစုံတွဲလို့
ဒီစစ်ပွဲမှာ နွှဲကြတယ်
တို့လည်းလိုက်မယ် ချန်မထားနဲ့
စစ်သားအဖြစ် တိုက်တော့မယ်
စစ်သားဆိုတာ ကြောက်တဲ့သွေးကို
ရဲဆေးပေးလို့ စွန့်ခဲ့တယ်၊
စစ်ကြီးနိုင်အောင် တို့စုပေါင်းလို့
လွတ်ကြောင်းကိုလည်း ကြံပါ့မယ်
စွန့်ကွယ် စွန့်ကွယ်။[၁]

ဟူသောကဗျာဖြင့် ဂျပန်နှင့်ဗမာ ပူးပေါင်း၍ အာရှစစ်ပွဲ အောင်မြင်အောင်တိုက်ခိုက်ပြီး ဗမာပြည်လွတ်လပ်ရေးကို ယူမည့်သဘောကို ရေးဖွဲ့ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဤကဗျာရေးဖွဲ့ချိန်သည် ဂျပန်က ဗမာပြည်ကို လွတ်လပ်ရေးပေးပြီးချိန် ဖြစ်သော်လည်း လွတ်လပ်ရေးအစစ်အမှန် မရသေးသည့် သဘောကို ဖော်ညွှန်းနေပေသည်။

စစ်အတွင်း ပေါ်ထွက်ခဲ့သော ကဗျာများသည် ကဗျာ၏တာဝန်တစ်ခုဖြစ်သော ခေတ်ကို ထင်ဟပ်ပြနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ကဗျာပုံစံများမှာ လေးချိုး၊ တေးထပ်များကဲ့သို့ ရှေးဟောင်းပုံဟန်များကို သုံးသည်ကို တွေ့ရသည်။ အထူးသဖြင့် ခေတ်စမ်းပုံဟန်များကို ပိုပြီးအားသန်ခဲ့သည်ကို တွေ့မြင်ရပါသည်။ ကဗျာအတတ်ပညာပိုင်းတွင် မပြောပ လောက်သော်လည်း စစ်ခေတ်ကို မှတ်တမ်းတင်ပြခဲ့သည်။

၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ မတ်လ (၂၇)ရက်နေ့တွင် ဂျပန်ကို တစ်ပြိုင်နက် တော်လှန်ခဲ့သည့် ဖက်ဆစ်တော်လှန်ရေးအပြီးတွင် ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းက ဂျပန်ရှင်ဘုရင်ဘွဲ့ တမ်းချင်းကဗျာ မဟာလေးချိုးကြီးဖြင့် ဂျပန်တို့ကို နှုတ်ဆက်ခဲ့သည်။

ဤသို့ဖြင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်ပွားနေသော ဂျပန်ခေတ်(၁၉၄၂–၁၉၄၅) အတွင်း ပေါ်ထွက်ခဲ့သော ကဗျာများကို ခြုံ၍ကြည့်လျှင် ကဗျာအဖွဲ့အစပ် နည်းပါးခဲ့သော်လည်း ခေတ်အရိပ် ထင်ဟပ်နေသည့် ကဗျာများအဖြစ် မြင်တွေ့ရပါသည်။

---

[၁] မြင့်သန်း၊ ဒေါ်၊ နှင့် ဒေါ်မြမြသန်း၊ ၁၉၈၃၊ ၈၇–၈၈။

၄။ ဂျပန်ခေတ် မြန်မာဂီတစာပေ(သီချင်း)

၁၉၄၂ ခုနှစ် မတ်လ ၈ ရက်နေ့တွင် ဗိုလ်တေဇ ခေါ် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း ခေါင်းဆောင်သော ဗမာ့လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော်ကြီးသည် ရန်ကုန်မြို့ကို သိမ်းပိုက်လိုက်ကြသည်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း ခေါင်းဆောင်သော ရဲဘော်သုံးကျိပ်တို့၏ ချီးကျူးလေးစားအားကျဖွယ်ရာ လုပ်ရပ်နှင့် စိတ်ဓာတ် စိတ်မြတ်၊ ဇွဲသတ္တိ၊ အမှုကွန်းတင်လောက်အောင် ပြောင်မြောက်လှသည့် ကိုယ်ကျိုးမဖက် တိုင်းပြည်အတွက် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော စွမ်းဆောင်ချက်တို့ကို ဂီတစာဆို သဟာယဆရာတင်သည် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးက လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ ထောက်ခံအားပေး လေးစားတန်ဖိုးထားကြောင်း ပြည်သူ့ခံစားချက်သဘောထားကို ‘ဗမာ့သူရဲကောင်းသီချင်း’ ဖြင့် လှစ်ဟပြရင်း ဗိုလ်ချုပ်နှင့်တကွ ရဲဘော်သုံးကျိပ်၏ ဆောင်ရွက်ချက်ကို မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ပါသည်။

> “ဗမာ့လွတ်လပ်ရေးအတွက် တပ်မတော်ဖွဲ့ဖို့ ဂျပန်ပြည်မှာကွယ်
> တကယ်ပဲ အသက်နဲ့လဲလို့ ဆင်းရဲဒုက္ခခံကာ ကြံစည်တယ်၊
> သူရဲကောင်းတဲ့ ဗိုလ်အောင်ဆန်းနဲ့ အာဇာနည်တွေရယ်”[၁]

ဤသီချင်းဖြင့် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ ဂုဏ်သိက္ခာ၊ ဂုဏ်ဒြပ်နှင့် ထပ်မိဟပ်မိအောင်ပင် ထိုက်တန်စွာ ဂုဏ်ပြုခဲ့သကဲ့သို့၊ ရဲဘော်သုံးကျိပ်ကို ဂုဏ်ပြုရာလည်းရောက်ခဲ့၏။ ထို့မျှသာမက ဗမာ့လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော်ကြီးအား ဂုဏ်ပြုခြင်းလည်းမည်ခဲ့ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဂျပန်ခေတ် စစ်အတွင်းက ဗမာပြည်သူတို့အတွက် ဂုဏ်ယူဖွယ်ရာ သမိုင်းဝင်တေးတစ်ပုဒ်အဖြစ် လူငယ်လူရွယ်တိုင်း မျိုးချစ်စိတ်ရှိသူတိုင်း အားမာန်အပြည့်ဖြင့် သီဆိုခဲ့ကြသည်သာမက ယနေ့ခေတ်တိုင် စစ်ချီတေးအဖြစ် ရေပန်းစားဆဲပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဂျပန်ခေတ်၊ ခေတ်အလိုက် သီချင်းများရေးသားရာတွင် အများအားဖြင့် ဝါဒဖြန့် သီချင်း၊ ဇာတိသွေး ဇာတိမာန် တက်ကြွသော သီချင်းများနှင့် ပြဇာတ်သီချင်းများ ပါဝင်သည်။ ထိုခေတ်တွင် ထင်ရှားသော သီချင်းရေးဆရာများမှာ သဟာယဆရာတင်၊ ရွှေတိုင်ညွန့်၊ ရန်နိုင်စိန်နှင့် ဒဂုန်ဆရာတင် စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ထင်ရှားသော သီချင်းများမှာ သဟာယဆရာတင်၏ ‘ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း’ နှင့် ရွှေတိုင်ညွန့်၏ ‘ဖလ်နေဝန်း’ စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

ဂျပန်ခေတ်တွင် ပြောင်းလဲလာသော ခေတ်နှင့်အတူ အသစ်ဖွဲ့စည်းပေါ်ပေါက်လာသော မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော်၊ ဗမာ့ကာကွယ်ရေးတပ်မတော် တို့ကို

---

[၁] ဝင်းဖေ၊ မုံရွာ၊ ၁၉၉၂၊ ၂၁၆။

အကြောင်းပြု၍ စစ်ချီသီချင်းများ ထွန်းကားခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ဂျပန်တို့ပေးသော လွတ်လပ်ရေးကို အကြောင်းပြု၍ တေးသီချင်းများ ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။

ဂျပန်တို့၏ဆန္ဒအရ ဗမာ့လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော်ကြီးကို ဖျက်သိမ်းပြီး ဗမာ့ကာကွယ်ရေးတပ်မတော်အသွင် ကူးပြောင်းဖွဲ့စည်းသည့်အခါ ရွှေတိုင်ညွန့်သည် 'ဖလ်နေဝန်း သီချင်း' ဖြင့် ဂုဏ်ပြုခဲ့ပါသည်။ ကြက်သီးဖြန်းဖြန်း ထခမန်း စိတ်ဓာတ်တက်ကြွစေသော–

> "တပ်မတော်ကြီးလည်း ချီလာပါပြီ၊ အောင်တပ်မတော်ကြီးလည်း
> ချီလာပါပြီ၊ ဗမာအာဇာနည်၊ ကမ္ဘာမှာတာရှည်၊ ခိုင်မာအောင်သာ
> ငါတို့ ကြံဆောင်မည် အောင်ပြီ"[၁]

ဟူသော ထိုအချိန်က တပ်မတော်သားတို့၏အသံသည် ဘဝင်လှိုက်အောင် ညံခဲ့သကဲ့သို့၊ ယခုတိုင် တပ်မတော်အခမ်းအနားတွင် စစ်ချီတေးအဖြစ် တပ်မတော်သားတို့၏ နှုတ်ဖျားတွင် ဤတေးသံသည် ညံဆဲပင် ဖြစ်သည်။

ထိုစစ်ချီသီချင်းများကို ဂျပန်သီချင်း၊ အင်္ဂလိပ်သီချင်းများ အလိုက်ကိုယူ၍ ရေးခဲ့ခြင်းကြောင့် မြိုင်မြိုင်ဆိုင်ဆိုင်၊ တက်တက်ကြွကြွ သီဆိုနိုင်ခဲ့ကြသည့်အတွက် မြန်မာလူငယ်များကို အထူးတလည် တက်ကြွစေခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် တပ်မတော်ကြီး ထဲသို့ မပြတ်မစဲ တဖွဲဖွဲ ဝင်ရောက်ခဲ့ကြသည်။

> "အဘယ်မျှ စိတ်ထက်သန်စွာ ဝင်ရောက်ခဲ့သနည်းဆိုသော် ဗမာ့
> လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော်ကြီး ဖွဲ့စည်းစဉ်က ၁၅၀ မျှသာရှိရာ
> နှစ်လ သုံးလမျှ ရောက်သောအခါ တပ်သားပေါင်း ၁၅၀၀၀ ခန့်
> အထိ တိုးတက်၍လာခဲ့သည်။"[၂]

ဤအဖြစ်အပျက်ကိုကြည့်ခြင်းဖြင့် ပြည်သူလူထုကို စည်းရုံးရာတွင် သီချင်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အလွန်အရေးပါသောနေရာတွင် ရပ်တည်နေကြောင်း သိနိုင်ပါသည်။

ထို့နောက် ရွှေတိုင်ညွန့်သည် လွတ်လပ်ရေးကို တောင်းဆိုမျှော်မှန်း၍ လွတ်လပ်ရေး၏အနှစ်သာရကို တင်ပြရင်း 'လွတ်လပ်ရေးသီချင်း' ကို ရေးစပ်ခဲ့ရာ လွတ်လပ်ရေးကို ဆာလောင်မွတ်သိပ်ခြင်း ပြင်းပြလျက်ရှိသော ဗမာပြည်သူတို့အဖို့ သည်းခြေကြိုက် ဖြစ်ခဲ့သည်။

---

[၁] ဝင်းဖေ၊ မုံရွာ၊ ၁၉၉၂၊ ၂၁၈။
[၂] မိုးကြည်၊ မေမြို့၊ ၁၉၇၈၊ ၂၂၀။

မကြာသောကာလတွင် ဂျပန်တို့က ရွှေရည်စိမ်လွှတ်လပ်ရေးပေးပြီး ရက်စက်ယုတ်မာသော ဂျပန်တို့၏ ဇာတိရုပ်ပေါ်လာသောအခါ မျိုးချစ်မြန်မာလူငယ်များသည် အာရှလူငယ်အစည်းအရုံးကြီးကို တည်ထောင်သောအခါ–

> "ရွှေတိုင်ညွန့်၏ အာရှလူငယ်သီချင်း၊ အားသီချင်း၊ ထလော့ ထလော့ သီချင်း၊ အကျင့်ဆိုးသီချင်းတို့လည်း ဗမာ့မျိုးချစ်လူငယ်ထုအတွက် အားအင်ပြည့်ဖြိုးစေ၍ ထိုအင်အားတို့သည် ပင်လျှင် ဆေးလည်းဖြစ်ကာ သွေးလည်းဖြစ်ခဲ့လေသည်။"[၁]

တပ်မတော်သည် ဖက်ဆစ်တော်လှန်ရေး ဆင်နွှဲရာတွင် ပြည်သူ့အင်အားကို ရယူနိုင်ရန် အလွန်အရေးကြီးလှသည့်အတွက် ပြည်သူကိုစည်းရုံးရန် လိုအပ်လာပေသည်။ ပြည်သူကိုစည်းရုံးရာတွင် နည်းအမျိုးမျိုးရှိသော်လည်း တေးဂီတသည် ထက်မြက်သော စည်းရုံးရေးလက်နက် တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း သမိုင်းအဆက်ဆက်က သက်သေထူလျက်ရှိသည်ကို ရိပ်စားမိသော ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းသည် တော်လှန်ရေးအတွက် လိုအပ်သော အနှစ်သာရပါသော စာသားများကို ရွေးစေ၍ ရွှေတိုင်ညွန့်ကို ရေးစေရာ ကျန်းမာရေးမကောင်းသည့်ကြားက တိုင်းပြည်နှင့်တပ်မတော်အပေါ် ထားရှိသော စေတနာဗလဝဖြင့် 'ပြည်သူ့တပ်မတော်' သီချင်းကို မွေးဖွားပေးခဲ့ရာ၏။ 'ပြည်သူ့တပ်မတော်' အမည်သည် သီချင်း၏ မူလအစစ်အမှန်အမည် ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းမှ စာသားအတိုင်း အလွယ်တကူ 'တပ်မတော်အင်အား' ဟု အမည်ပေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

> "ခေတ်မီအောင်သာ ကမ္ဘာမြေတစ်ဝန်းမှာ ဒို့အစွမ်းကို ပြမည်။ တပ်မတော်ဂုဏ်ရောင် ထွန်းပြောင်ဖို့ရာ ဒို့တာဝန် ဖြစ်သည်။ တစ်မျိုးသားလုံးအတွက်ကို အသက်နဲ့လဲမယ်၊ အာဇာနည်ပီပီ၊ အရေးရှိခဲ့လျှင် ရှေ့ကရပ်ကာ အသေခံမယ်ယုံကြည်၊ ငါတို့ တပ်မတော် အမှန်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ့တပ်မတော် အမှန်ဖြစ်သည်။ အင်အားကိုကြီးမားအောင် ကူညီ။ တပ်မတော်ကြီးကို အင်အားရှိဖို့ အရာရာမှာကူညီ၊ ရဲဘော်အပေါင်းကို ကိုယ့်သွေးသားမို့ အစဉ်မမေ့အပ်ပေသည်"[၂]

ဤတေးကြောင့် ပြည်သူလူထုက လိုအပ်သောငွေကြေးကို မတွန့်မဆုတ်ကူညီပေးအပ်သကဲ့သို့၊ မြို့ထဲ လှည့်လည်ချီတက်လာကြသော ရဲဘော်တပ်မတော်သားများကို အောင်သပြေပန်းများကမ်းကာ ဆီးကြိုနှုတ်ခွန်းဆက်သခဲ့ကြသည်။ ပြည်သူကို

---

[၁] မိုးကြည်၊ မေမြို့၊ ၁၉၇၈၊ ၂၂၀။

[၂] ဝင်းဖေ၊ မုံရွာ၊ ၁၉၉၂၊ ၂၂၃။

စည်းရုံးရာတွင် တေးဂီတသည် အထက်မြက်ဆုံးလက်နက် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဤသီချင်း ရေးပြီးနောက် ရက်မကြာမီပင် ရွှေတိုင်ညွန့်သည် ကွယ်လွန်သွားခဲ့ရှာသည်။

ရွှေတိုင်ညွန့်သည် ဂျပန်ခေတ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် ဗမာတို့ရဲ့တပ်မတော်သီချင်း၊ မျိုးချစ်မြန်မာပြည်ရွာသီချင်း၊ ဗမာအာဇာနည်သီချင်း၊ ဗမာပြည်ကာကွယ်မည်သီချင်း၊ တူယှဉ်ကာတိုက်စို့သီချင်း၊ တို့စစ်သားသီချင်းနှင့် လွတ်လပ်ရေးသီချင်းများကိုလည်း ရေးစပ်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ရွှေတိုင်ညွန့်သည် အာရှလူငယ်များအတွက် အာရှလူငယ် သီချင်း ၄၊ အားသီချင်း၊ ထလော့ထလော့သီချင်း၊ အကျင့်ဆိုးသီချင်း တို့ကိုလည်း ရေးစပ်ခဲ့သည်။ ဝန်ထမ်းတပ်ဖွဲ့အတွက် ဗမာ့ဝန်ထမ်းသီချင်းကို ရေးစပ်ခဲ့သည်။ စစ်ချီသီချင်းများနည်းတူ အာရှလူငယ်သီချင်းများသည်လည်း ရေပန်းစားခဲ့သည်။ ဝိုင်အမ်ဘီဆရာတင်ကလည်း မိစ္ဆာရန်သူသီချင်းကို ရေးသားခဲ့သည်။

ဂျပန်ခေတ်တွင် ပြဇာတ်သီချင်းများလည်း ထင်ရှားခဲ့သည်။ ဤစစ်ကြီးမှာ ပြဇာတ်မှ ရွှေတိုင်ညွန့်၏ 'တို့ဗမာတွေ ရဲစွမ်းကြသည် အာဇာနည်ပီပီ' အစချီသော သီချင်း၊ တစ်ဝါတွင်းပြဇာတ်မှ၊ ဒဂုန်ဆရာတင် ရေးသားပြီး မင်းသားကျော်အေး သီဆိုသော 'ကံဆိုးတဲ့ ငကျော်အေးရယ် မင်းအရင်တိုင်းသာ ကန်းနေတာကောင်းတယ်' စာသားများပါသည့် သီချင်း၊ ဆရာသုခ၏ ဂုဏ်ပြဇာတ်မှ ရန်နိုင်စိန်၏ 'ပုဗ္ဗေစ အခြေမလှသူကို သဒ္ဒါတတ်အား နည်းများမဆို သနားကရုဏာ စေတနာကို ပေးကမ်း စေလို' စာသားများပါသည့် သူတောင်းစားမလေး ဂုဏ်မေကျင် သီဆိုသည့် သီချင်းနှင့် ဩဘ်မိန်းမမှ ဂုဏ်ကြီးရှင် သီချင်းများမှာ လူကြိုက်များလှသည်။

ဂျပန်ခေတ် ပြဇာတ်အစပိုင်းမှာလည်း ပဏ္ဏာမဂီတကို မြန်မာသံတီးလုံးတီးကွက်၊ တစ်ခါတရံ ကပြားသံတီးလုံးများဖြင့် တီးခဲ့ကြသော်လည်း ထိုခေတ်အထိ ပဏ္ဏာမတေး သီဆိုမှု မရှိသေးပါ။ ထို့နောက် ဂျပန်ခေတ်အတွင်း ရုပ်ရှင်ပညာသည်များ ဖလင် အခက်အခဲကြောင့် ကိုယ့်အစုနှင့်ကိုယ် နယ်ထွက်သည့်အချိန်မှစ၍ ပဏ္ဏာမတေးကို သီဆိုခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ထိုသီချင်းများသည် ကပြသည့်ပြဇာတ်နှင့် မသက်ဆိုင်ဘဲ ခေတ်နှင့်သာ သက်ဆိုင်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဂျပန်ခေတ် ၁၉၄၂ မှ ၁၉၄၅ အတွင်း၌မူ ရုပ်ရှင်ကားသစ်များ မထုတ်နိုင် သည့်အတူ ရုပ်ရှင် သီချင်းသစ်များလည်း ထွက်ပေါ်မလာခဲ့ပေ။ ဂျပန်ခေတ်တွင် ကလေးများ၏ ပညာရေးနှင့်စိတ်ဓာတ်ရေးအတွက် လိုအပ်သော သီချင်းများကို ပြုစု ခဲ့ကြသည်။ ကခဂဃင စသည်ဖြင့် စာသင်သီချင်းများ၊ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းသီချင်း ကဲ့သို့ သီချင်းများ ပြုစုလာကြသည်။ ဗမာ့လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော်သီချင်းများသည် လူငယ်တို့၏မျိုးချစ်စိတ်ကို ထက်သန်စေသော သီချင်းများဖြစ်သည်နှင့်အမျှ ကလေးများ

အားမာန်ပါပါဖြင့် သီဆိုစရာသီချင်းများ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် ဂျပန်စာသင်ကျောင်းများတွင်လည်း ဂျပန်ကလေးသီချင်းများ သင်ပေးရန် စကူရာ၊ ကရာစု စသော သီချင်းများကို သီဆိုကြရသည်။

ဂျပန်ခေတ်တွင် ရေဒီယိုတေးဂီတသည် တိုးတက်ခြင်း မရှိပေ။ သို့သော် ထူးခြားသည့်အချက်အနေဖြင့် ကလေးများအတွက် တေးသီချင်းများ စတင်အသံလွှင့်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ ပထမဦးစွာ မြန်မာစာကထိက ဦးညွန့်က 'ပျော်ပျော်ပါးပါး ကလေးများ' ဟူသောအခန်းတွင် ကလေးများနှင့် သီဆိုတီးမှုတ်ကြသည့် အစီအစဉ်ကို အသံလွှင့်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဦးအောင်က ကလေးများအတွက် သင်ခန်းစာရစေဖွယ် ဖြစ်သော ပုံပြင်ကလေးများကို ပြောပြပြီး ပုံပြင်အပြီးတွင် ပုံပြင်နှင့်စပ်လျဉ်းသော သီချင်းများကို သီဆိုခဲ့သည်။

ဂျပန်ခေတ်တွင် ကဗျာထက် သီချင်းက ပြည်သူလူထုနှင့် ပိုမိုနီးစပ်ခဲ့သည်။ အကြောင်းမှာ စစ်ဖြစ်နေချိန်ဖြစ်၍ ပြေးရင်းလွှားရင်း ကဗျာဆရာများက ကဗျာစပ်ခဲ့ကြသော်လည်း စက္ကူနှင့် ပုံနှိပ်ရေးအခက်အခဲ၊ ဖြန့်ဖြူးရေးအခက်အခဲကြောင့် ရေးသူနှင့်ဆိုသူရှိလျှင်ဖြစ်သော သီချင်းက ကဗျာကို လွှမ်းမိုးသွားခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် သဟာယဆရာတင်၏ 'အာရှလူငယ်'၊ ရွှေတိုင်ညွန့်၏ 'ဒို့စစ်သား'၊ 'ဖနိုင်ငံဂုဏ်ကို ကယ်တင်ခဲ့တဲ့ အောင်ဆန်းနော်'၊ 'အာဏာရှင်'၊ 'ဗမာ့ဝန်ထမ်း' စသော သီချင်းသံတို့သည် စစ်တစ်ခေတ်လုံး ညံခဲ့သည်။ စစ်အတွင်းကာလ စည်းရုံးရေးတာဝန်ကို လူတန်းစားအလွှာအသီးသီးသို့ ပျံ့နှံ့အောင် သီချင်းကသာ ကဗျာကို ကျော်လွှားပြီး တာဝန်ယူသွားနိုင်ခဲ့ပေသည်။

ထို့ပြင် ဂျပန်ခေတ်တွင် သံချပ်များလည်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ မြန်မာ့ရိုးရာ သင်္ကြန်ပွဲများတွင် သံချပ်ထိုးသည့်ဓလေ့သည် မြန်မာတို့၏ ရိုးရာဓလေ့တစ်မျိုးပင် ဖြစ်သည်။ ဂျပန်ခေတ်ပေါ်သံချပ်များကို လေ့လာကြည့်သောအခါ ဂျပန်ကို မလိုလားတော့သည့် သဘောထားများကို တွေ့ရသည်။ ၁၉၄၃ တွင် ပေါ်ခဲ့သော–

"သွေးနှင့်ချွေးနှင့် အရင်းတည် လွတ်လပ်ခဲ့ပြီ ဒို့ဗမာများ
လွတ်လပ်ရေးကြီးတည်မြဲရန် ကျားမမကျန် ကျုပ်တို့ဝန်ထမ်း
ကျန်းမာသုခရှိကြစေ အမျိုးသားတွေ ကြိုးစားလိုက်ကြ စစ်မျက်နှာက
သွေးပူဇော် ချွေးအလှူတော် ပေးတဲ့နောက်ပိုင်း ဝန်ကိုထမ်းလို့
ပင်ပန်းပေါင် ခေတ်သစ်ထူထောင် အောင်ဖို့မလွဲ ကမ္ဘာရှည်လွှန်

ကြံတိုင်းကြံတိုင်း ဗမာနိပွန် ဗန်ဆိုင်းဗန်ဆိုင်း ကျူပင်ခုတ်လို့
ကျူငုတ်မကျန် အင်္ဂလန်ကို ချေလိုက်မှုန်းလိုက်”[၁]

ဟူသောသံချပ်တွင် ဂျပန်အလိုကျ ကြွေးကြော်ခဲ့သော်လည်း ၁၉၄၄တွင်မူ ‘လွတ်လပ်ပြီ လွတ်လပ်ပြီ တို့တတွေ ပုဆိုးမရှိပြီ’ ဟုလည်းကောင်း၊ ‘ဘီရုမာနိပွန်၊ ပြန်ခိုင်း ပြန်ခိုင်း’ ဟုလည်းကောင်း၊ အစားထိုး၍ ဂျပန်ဆန့်ကျင်ရေးသံချပ်များကို ရေးကာ လျှို့ဝှက်စွာဖြန့်၍ သီဆိုခဲ့ကြရာ ထိုသံချပ်တို့ကို ဂျပန်တို့မပိတ်နိုင်ဘဲ အံကြိတ်၍ ခံခဲ့ကြရသည်။

ထို့ပြင် မြန်မာအမျိုးသမီးများနှင့် ဂျပန်တို့၏ဇာတ်ရှုပ်ကို ဖော်ထုတ်ထားသော–

‘စိန်ကြည်နော် စိန်ကြည်

လင်ယူပက်စက်သည်

မာစတာကြီးက တိုကျိုပြန်

ဗိုက်တစ်လုံးနဲ့ကျန်’

ဟူသော သီချင်းသည်လည်း ဂျပန်ခေတ်၌ လူတိုင်းပါးစပ်ဖျားတွင် တကြော်ကြော် ဟစ်ကြွေးသီဆို ခေတ်စားခဲ့ပါသည်။

ဤသို့အားဖြင့် ဂီတပညာရှင်များ၏ သီချင်းများသည် အမည်သာကွဲသော်လည်း အနှစ်သာရအားဖြင့် ကွဲပြားမှု မရှိခဲ့ပေ။ တူညီသောခံစားမှု၊ တူညီသောယုံကြည်မှု၊ တူညီသော မျှော်မှန်းမှုတို့ဖြင့် ရေးဖွဲ့တင်ပြကာ တေးဂီတလက်နက်ဖြင့် လွတ်လပ်ရေး အောင်ပန်းကို ဆွတ်လှမ်းကြရန် လှုံ့ဆော်ခဲ့ကြသည်။

၅။ ဂျပန်ခေတ် မြန်မာပြဇာတ်

စစ်ဖြစ်ပွားနေသော ဤကာလတွင် ပြဇာတ်များ တစ်ရှိန်ထိုး တိုးတက်လာခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုသို့ တိုးတက်လာရခြင်း အကြောင်းတစ်ချက်မှာ စစ်ကြီး အတွင်း အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်နေကြသော ရုပ်ရှင်အနုပညာသည်များ စုပေါင်း၍ စင်ပေါ် တက်ကာ ပြဇာတ်ကခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ပရိတ်သတ်ကလည်း ရုပ်ရှင်ပညာသည် များက ဖျော်ဖြေသည်ကို ပို၍ကြိုက်နှစ်သက်ကာ ရုံပြည့်ရုံလျှံ အားပေးကြသဖြင့် စင်တင်ကပြမှု ပြဇာတ် ခေတ်တစ်ခေတ် ဆန်းသစ်ချိန်ဟု ဆိုရပေမည်။

---

[၁] မြဟန်၊ ခုနှစ်မပါ၊ ၁၂။

> "စစ်အတွင်း ခေတ်သစ်ပြဇာတ်များသည် အဆို၊ အက၊ အရေး၊ အတီး၊ အပြော ပြဇာတ်များ ဖြစ်ပါသည်။"[၁]

> "ဂျပန်ခေတ်တွင် ခေတ်သစ်ပြဇာတ်များကို စင်တင်ကပြကြသော ဒါရိုက်တာဆရာခန့်၊ ဦးဘဇင်၊ ဦးအောင်မြတ်၊ ဒဂုန်ဆရာတင် တို့မှာ ထင်ရှားခဲ့၏။ နောက်ပိုင်းတွင် လွင်လွင်ရုံ၊ မြိုင်ရုံ၊ နေသူရိန်၊ ဇိမ်ရုံ၊ တော်ရုံ၊ ကာဒွေးရုံ၊ မြို့တော်ခန်းမတွင် ကပြမှုများ၊ စာဆိုတော်နေ့အထိမ်းအမှတ် စသည့် ပြဇာတ်ခင်းကျင်းမှုနေရာများ တိုးပွားရှင်သန်လာသည်။"[၂]

ဦးနုသည် ၁၉၄၂ ခုနှစ်တွင် အသားထဲကလောက်ထွက်ပြဇာတ်နှင့် ၁၉၄၃ ခုနှစ်တွင် ပုထုဇနေဥမ္မတကောပြဇာတ်ကို ရေးသားခဲ့သည်။ ဆရာဇော်ဂျီသည် ၁၉၄၂ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလလောက်တွင် အောင်လံတော်ပြဇာတ်ကို ရေးသားခဲ့သည်။ ထိုပြဇာတ်ကို အာရှလူငယ်အစည်းအရုံးက စင်တင်ကပြခဲ့သည်။ ထိုပြဇာတ်တွင် သုံးရောင်ခြယ် ဒေါင်းအလံသည် တို့အောင်လံဖြစ်ကြောင်းကို အကျယ်တဝင့် ဇာတ်လမ်းခင်းထားသည်။ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ တို့အောင်လံသည် တို့သွေး၊ တို့သတ္တိ၊ တို့အစွမ်း၊ တို့လွတ်လပ်ရေးကို ကိုယ်စားပြုသော အဓိပ္ပာယ်ရှိကြောင်းကို သဘောပေါက်အောင် ရည်ရွယ်ဦးတည်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ရန်ကုန်တွင် အခြေအနေငြိမ်သက်၍ ပြန်လည်စည်ကားလာသော ၁၉၄၃ ခုနှစ်ဆန်းတွင် ကန်တော်မိတ်ရုံ၊ နေသူရိန်ရုံ၊ လွင်လွင်ရုံတို့တွင် ပြဇာတ်များ တင်ဆက်ကပြခဲ့ကြသည်။ မြိုင်ရုံ၌ပြသခဲ့သော လူ့သဘာဝအဖြစ်အပျက်ကို သရုပ်ဖော်ထားသည့် ဒါရိုက်တာဆရာခန့်၏ 'ဤစစ်ကြီးမှာ ပြဇာတ်' သည် ပွဲဦးထွက်ပြဇာတ် ဖြစ်သည်။

ထို့နောက် ဒဂုန်ဆရာတင်၏ တစ်ဝါတွင်း၊ တစ်ညတွင်း၊ လူပျိုပါပဲ၊ အပျိုပါပဲ၊ ဖေ့သားချစ် ပြဇာတ်များဖြင့် ပြဇာတ်ခေတ်ကို တစ်ခေတ်ဆန်းသစ်ခဲ့သည်။ ထိုပြဇာတ်များမှာ အဆိုအပြောပြဇာတ်များ ဖြစ်သည်။ ကန်တော်မိတ်ရုံတွင် ဒဂုန်ဆရာတင်၏ စိတ်ပြဇာတ်၊ အချစ်၊ ဦးသုခ၏ ဂုဏ်ပြဇာတ် တို့ကို တင်ဆက်ခဲ့ကြသည်။

ထို့နောက်တွင် မြိုင်ရုံ၌ပင် ဒါရိုက်တာခန့်၏ ဗမာ့သွေးခဲပြဇာတ်ကို ကပြခဲ့သည်။ ကန်တော်မိတ်ရုံတွင်ကား–

---

[၁] မောင်မောင်ကြီး၊ ဦး၊ ၁၉၇၅၊ ၈၄။

[၂] ညွန့်ဟံ၊ ကြူတော၊ ၁၉၉၆၊ ၃၈။

"စာရေးဆရာမောင်ထင်၏ 'ဘာအရေးကြီးဆုံးလဲ' ခေါ် တစ်ခန်းရပ် အပြောပြဇာတ်ကို ဒဂုန်ဆရာတင်၏ ကိုကြည်မောင်၊ မေနွဲ့တို့ ပါဝင်သော 'တောင်နန်းဘွား' ခေါ် အခန်းဆက် အဆိုအပြော ပြဇာတ်နှင့် နှစ်ထုပ် တွဲဖက်တင်ပြပါသည်"[၁]

'ဘာအရေးကြီးဆုံးလဲ' ပြဇာတ်ကို မောင်ထင်သည် ၁၉၄၄ ခုနှစ်၌ ရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုနှစ်တွင်ပင် 'အာဇာနည်မိခင်' ပြဇာတ်ကိုလည်း ရေးခဲ့သည်။ ထိုပြဇာတ်ကိုလည်း စင်တင်၍ ပြသခဲ့ပါသည်။ ၁၉၄၄ ခုနှစ်၌ပင် သိန်းဖေမြင့်ကလည်း အိန္ဒိယပြည်သူ့သဘင်အဖွဲ့က မေတ္တာရပ်ခံသောကြောင့် 'ခေတ်သစ်ဆန်းပြီ' ပြဇာတ်ကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားခဲ့သည်။

"ထိုခေတ်က စင်တင်ပြဇာတ်များအနက် ဗမာသစ်ပြဇာတ်သည် အခမ်းနားဆုံး၊ လူအင်အား အများဆုံးသုံးခဲ့သော ပြဇာတ် ဖြစ်ပါသည်"[၂]

တင်ပြရာတွင်မူ စကားပြောပြဇာတ်အဖြစ် တင်ပြခဲ့သည်။

နေသူရိန်ရုံ၌လည်း စာရေးဆရာ ဘိုကလေးစိန်ဝင်း၏ စစ်ပြန်ပြဇာတ်၊ ဒါရိုက်တာ ဦးအောင်မြတ်၏ 'ချစ်ရန့်ကြိုင်' ပြဇာတ်တို့ ပြသခဲ့သည်။

"ဂျပန်ခေတ်၌ သုံးနှစ်အတွင်း ကန်တော်မိတ်ရုံတွင် ကာလပေါ် ခေတ်ပြဇာတ်များအပြင် ဥစ္စာစောင့်၊ နတ်၊ သမိုင်းပြဇာတ်များလည်း ပြသကြပါသည်။"[၃]

နေသူရိန်ရုံတွင်ရုပ်ရှင်၊ ပြဇာတ်အစည်းအရုံးမှ ပဒေသာကပွဲကြီး ကျင်းပခဲ့ရာတွင် ဒဂုန်ဆရာတင်၏ 'မြတ်ပန်းသဇင်' တစ်ခန်းရပ်အဆိုပြဇာတ်၊ ရွှေညာမောင်၏ 'လအပမ' ရယ်ရွှင်ဖွယ် အဆိုအပြောဇာတ်၊ ဦးဘဇင်၏ 'ကမ်းရိပ်သာ' တစ်ခန်းရပ် အဆိုဇာတ်၊ အေဝမ်းတင်မောင်၏ 'စန္ဒကိန္နရီ' တေးသရုပ်ဖော်အကဇာတ်၊ ဦးအောင်မြတ်၏ 'ဗမာ့ဒုက္ခ' တစ်ခန်းရပ်အဆိုဇာတ်၊ ဦးချစ်ဖေ၏ 'ရှေးဖြစ်ဟောင်း အောက်မေ့ဖွယ်'၊ မြေပိုင်းအက သရုပ်ဖော်ဇာတ်၊ ဦးအေးငွေ၏ 'သားတစ်လကြီး' အဆိုအပြော အခန်းဆက် ပြဇာတ်တို့ တင်ဆက်ခဲ့ကြသည်။

---

[၁] တင်၊ ဆရာ(ဒဂုန်-)၊ ၁၉၇၁၊ ၇၈။
[၂] မောင်မာင်ကြီး၊ ဦး၊ ၁၉၇၅၊ ၆၄။
[၃] တင်၊ ဆရာ(ဒဂုန်-)၊ ၁၉၇၁၊ ၇၉။

စာရေးဆရာအသင်းသည် စာဆိုတော်နေ့တွင် သက်ကြီးဝါကြီး ပညာရှင်ကြီးများကို ပူဇော်ကန်တော့ကာ ရွေးပြဇာတ်များကို သရုပ်ဖော် တင်ဆက်ကပြလေ့ရှိသည်။ ပထမဆုံးကပြခဲ့သော စလေဦးပုည၏ ဝိဇယပြဇာတ်ကို ဂျပန်ခေတ် ၁၉၄၄ ခုနှစ် နတ်တော်လဆန်း ၁ ရက်နေ့တွင် မြို့ရှိပ်ရုံ၌ တင်ဆက်ခဲ့ကြသည်။

> "ဝိဇယပြဇာတ်ကို ရွေးချယ်ခြင်းမှာ အရွတ်အဖတ် လွယ်ကူသော အဖွဲ့အနွဲ့များဖြစ်သည့်အပြင် မျက်မှောက်ခေတ်နှင့်လည်း ထင်ဟပ်နေသည့်အတွက်ပင် ဖြစ်သည်။"[၁]

ဂျပန်ခေတ် ဒေါက်တာဘမော်အစိုးရ၏ အတုအယောင် လွတ်လပ်ရေးကို ဝေဖန်လိုကြပြီး ဖက်ဆစ်ဂျပန်တို့၏ ရိုင်းပျခက်ထန်သော ဆက်ဆံမှုများကို နာကျည်းသည့်အတွက် ထိုပြဇာတ်ကို တင်ဆက်ခဲ့သည်။ ကျောသားရင်သား မခွဲခြားဘဲ ပြည်သူတို့ကို နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်း ပြုသည်ဆိုက သားအရင်းကိုပင် မညှာတာဘဲ သမုဒ္ဒရာသို့ မျှော၍နှင်ထုတ်ခဲ့သော သီဟဗာဟုမင်းကို နမူနာပြခဲ့ကြသည်။ ပြည်သူ့အားကို ဘုရင်သော်မှ မလွန်ဆန်နိုင်ကြောင်း ပေါ်လွင်စေခဲ့သည်။

ထိုပြဇာတ်သည် မည်မျှအောင်မြင်ခဲ့သနည်း ဆိုသော်–

> "ပြည်သူတို့ထံမှ ကြက်ဘဲမကျန် လုယူပြီး သမီးပျိုများကို ဖျက်ဆီး၍ မိဘများ မျက်ရည်စက်လက်နှင့် ပါးရိုက်နှိပ်စက်ခံရသည့် အခန်းတွင် လူရွှင်တော်ညှပ်စိ၏ သရုပ်ဆောင်ချက်မှာ ပြောင်မြောက်လွန်းသည့်အတွက် ဒါရိုက်တာသုခအား ဂျပန်ကင်ပေတိုင်က ဖမ်းယူစစ်ဆေးခြင်း ပြုခဲ့သည်။ အေဝမ်းအသံသွင်း ပညာရှင် ဂျပန်လူမျိုး ဝါတာနာဘေ ဆိုသူက ဆရာသုခမှာ အချစ်ဝတ္ထုရေးဆရာသာ ဖြစ်ကြောင်း နိုင်ငံရေးသမား မဟုတ်ကြောင်း ဖြေရှင်းပေး၍ ချမ်းသာရာရခဲ့သည်။"[၂]

သို့ဖြင့် ဂျပန်ခေတ်အတွင်းတွင် ပြဇာတ်သည် ပုံနှိပ်စာပေအနေဖြင့် မတိုးတက်ခဲ့သော်လည်း စင်တင်ပြဇာတ်အနေဖြင့် ပေါ်ထွန်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခဲ့သည်။ စင်တင်ပြဇာတ်အနေဖြင့် ဆက်တင်ကအစ ဆုံလည်ဇာတ်ခုံအထိ တိုးတက်လာခြင်း၊ တေးဂီတဘက်တွင် ကာလပေါ် တေးသံစုံတူရိယာဝိုင်းများ နေရာယူလာခြင်းနှင့် အသံဗလံထိရောက်မှုအတွက် ပြဇာတ်တွင် လိုအပ်သမျှအသံတို့ကို တူရိယာဝိုင်းက သံတူပြုနိုင်လာခြင်းတို့ကို တွေ့လာရသည်။

---

[၁] မြန်မာ့ဇာတ်သဘင်တစ်ခေတ်ပြောင်းလဲရေး၊ ၁၉၈၃၊ ၂၈၉။

[၂] မြန်မာ့ဇာတ်သဘင်တစ်ခေတ်ပြောင်းလဲရေး၊ ၁၉၈၃၊ ၂၉၉–၃၀၀။

ပြဇာတ်စာပေအနေနှင့်မူ ဖျော်ဖြေမှုသက်သက်သာမက ဇာတိမာန်တက်ကြွဖွယ် ဇာတိသွေး မွေးပေးသောတော်လှန်ရေး လှုံ့ဆော်သည့် ပြဇာတ်များအဖြစ်သို့အထိ ဖန်တီးရေးသားလာနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဤသို့အားဖြင့် စာရေးဆရာများသည် စက္ကူစာအုပ်ရှားပါးနေသော ခေတ်အခါတွင်လည်း တိုင်းပြည်ကို တင်ပြချင်သည်များကို အနုပညာပါပါနှင့် ပြဇာတ်ဖြင့် တင်ဆက်ခဲ့ကြပါသည်။ ဂျပန်ခေတ်အတွင်းတွင် စင်တင်ပြဇာတ်များအဖြစ် ပြဇာတ်ပေါင်း ၆၀ ကျော်ခန့် တင်ဆက်ပြသနိုင်ခဲ့သည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ဂျပန်ခေတ်တွင် အဆိုးဝါးဆုံးမှာ စက္ကူအလွန်ရှားခြင်း ဖြစ်သည်။ ရှိသည့်စက္ကူကိုလည်း ဂျပန်တွေက ဆုပ်ကိုင်ထားပြီး သူတို့၏ဝါဒဖြန့်ရန်လောက်သာ ထုတ်ပေးခဲ့သည်။ ရေးသမျှကိုလည်း စစ်ဆေးဖြတ်တောက်ခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ် ဖြစ်ပွားလာသောအခါ မြန်မာနိုင်ငံသည် စစ်မြေပြင်ဖြစ်ရလေရာ စက္ကူ၊ မင်၊ စက်ကိရိယာတို့ရှားပါးသွားသည်။ စာရေးဆရာနှင့် ထုတ်ဝေသူတို့လည်း စစ်ဘေးအန္တရာယ်ကိုရှောင်ရှားပြေးလွှားကြရသည်။ ထို့အပြင် ဖက်ဆစ်တို့၏လက်အောက်တွင် ပြားပြားဝပ်နေခဲ့ကြရသည့်အတွက် စာအုပ်စာတမ်း ရေးသားမှုနှင့် ထုတ်ဝေမှုတို့မှာ နည်းပါးသွားလေသည်။ သို့သော် လုံးဝရပ်တန့်သွားသည် မဟုတ်ပေ။

ဂျပန်ခေတ်တွင် မြန်မာစာပေသည် စာပေသက်သက်ဖြင့် မရပ်တည်ဘဲ အမျိုးသားလွတ်လပ်ရေးအတွက် ထကြွတိုက်ခိုက်ခဲ့သော ဖက်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေး၊ အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှုများနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ မြန်မာစာပေသည် ထိုခေတ်ကာလ သမိုင်းအခြေအနေအရပ်ရပ်ပေါ်တွင် အခြေတည်၍ ပြန့်ပွားခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး ရေစီးကြောင်းနှင့်အညီ ဝတ္ထု၊ ကဗျာ၊ ပြဇာတ် အစရှိသော မြန်မာစာပေ၏ အနေအထားသည်လည်း ပြောင်းလဲဖြစ်တည်ခဲ့သည်။

ထိုကာလတွင် မြန်မာဝတ္ထုရှည်များသည် ခေတ်ကာလကို ထင်ဟပ်ပြသည် သာမက ခေတ်ကို ဦးဆောင်မှုပေးခဲ့ကြသည်။ ဝတ္ထုရှည်များဖြင့် ဖက်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေး၊ အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးနှင့် မျိုးချစ်စိတ်ကို လှုံ့ဆော်မှုပေးခဲ့ကြသည်။ ဝတ္ထုရှည်များဖြင့် လူထု၏အရေးကိစ္စ၊ လူများစု၏အရေးကိစ္စနှင့် တိုင်းပြည်၏အရေးကိစ္စများကို ဖော်ကျူးလျက် ဖက်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေးကို ဦးတည်လာခဲ့ပါသည်။

ဝတ္ထုတိုများတွင် ချစ်ခန်း၊ ကြိုက်ခန်းများကို အသားပေးရေးသားဆဲဖြစ်သော်လည်း အပျော်ဖတ်သက်သက်များ မဟုတ်ပေ။ ထိုခေတ်၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး

စသော ခေတ်အခြေအနေ အရပ်ရပ်ကို ထင်ဟပ်ပြကာ ပြုပြင်သင့်သည်များကို လမ်းညွှန်ပြုပြင်ပေးခဲ့ကြသည်။ အတတ်ပညာပိုင်းတွင်လည်း ဇာတ်လမ်းအသားပေးသော နည်းစနစ်ဖြင့်မရေးဘဲ လူ့စရိုက် လူ့သဘာဝကို ပတ်ဝန်းကျင်အငွေ့အသက်ဖြင့် သရုပ်ပီပြင်စွာ ဖော်ကျူးရေးသားသော နည်းစနစ်၊ ခေတ်သစ်ဝတ္ထုတိုပုံစံတွင် တွေ့ရသည့် ဇာတ်အိမ် မချဲ့ခြင်း၊ ဆုံးမဩဝါဒ မပါခြင်း၊ အဆုံး၌ လှည့်ကွက်သုံး၍ စာဖတ်သူအား ဆွဲဆောင်သည့် အတတ်ပညာ စသည့် ဝတ္ထုတိုဖန်တီးမှုဆိုင်ရာ အတတ်ပညာ အမျိုးမျိုးဖြင့် ရေးဖွဲ့လာခဲ့ပါသည်။

ဂျပန်ခေတ်တွင် ချစ်မှု၊ ကြိုက်မှုနှင့်စပ်သော မယ်ဘွဲ့၊ မောင်ဘွဲ့၊ တောဘွဲ့၊ ရာသီဘွဲ့၊ ပန်းဘွဲ့၊ အလွမ်းဘွဲ့၊ သံဝေဂဘွဲ့ကဗျာများ ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။ ထိုကဗျာများကြားတွင် ခေတ်အရိပ်ထင်ဟပ်သော ဖက်ဆစ်ကိုတွန်းလှန်ရန် နှိုးဆော်သော ဇာတိမာန်ကဗျာများလည်း ပေါ်ထွန်းခဲ့ပါသည်။

ဂျပန်ခေတ်တွင် ဂီတစာပေ(သီချင်း)အဖွဲ့များသည် အချိန်အခါနှင့် အခြေအနေတို့၏ တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုအပေါ် မူတည်၍ ထပ်ချပ်မကွာ လိုက်ပါလာပြီး ခေတ်ကို မှတ်တမ်းတင်လာနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ထိုမျှမက ခေတ်ကို ဦးဆောင်မှုပေးလျက် ပြည်သူတို့၏ အတွေးအခေါ်ကို ပြုပြင်ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုခေတ် နိုင်ငံရေးနှင့်ပြည်သူတို့၏ လူမှုစီးပွားဘဝ အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို သီချင်းများက မီးမောင်းထိုးပြကာ သီချင်းများဖြင့် လူထုကို စည်းရုံးလှုံ့ဆော်လျက် ဇာတိသွေး၊ ဇာတိမာန် တက်ကြွစွာ အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုများ လှုပ်ရှားလာအောင် နှိုးဆော်နိုင်ခဲ့ပါသည်။

ဂျပန်ခေတ်ကာလပေါ် ပြဇာတ်များသည် ရှေးယခင်ကကဲ့သို့ ဖျော်ဖြေရေးအတွက် ခံစားမှုကိုသာ အဓိကမထားဘဲ ခံစားမှုအသိနှင့်အတူ ဆင်ခြင်မှုအသိကိုပါ တပြိုင်နက် ပေးစွမ်းခဲ့သည်။ သာမန်ချစ်ရေးကြိုက်ရေးထက် မြန်မာတစ်မျိုးသားလုံး အရေးကို ဦးတည်လာခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့ ဦးတည်ရေးသားလာခဲ့သည့်အတွက် စာဖတ်ပရိသတ်အဖို့ ပြဇာတ်အရသာကို ခံစားရင်း နိုင်ငံ၏အရေးကိစ္စများနှင့် စပ်လျဉ်းသော အသိအမြင် တစ်ခုခုကိုပါ ရရှိလာပါသည်။ ဇာတ်ဆောင် ဖန်တီးရာတွင်လည်း စိတ်ကူးယဉ်ဇာတ်ဆောင်မျိုး မဟုတ်ဘဲ နေ့စဉ်ကြုံတွေ့နေရသော လူ့လောကမှ ဇာတ်ဆောင်မျိုးကို ဖန်တီးလာကြသည်။

ဂျပန်ခေတ်တွင် စကားပြေဖြင့်ရေးသားသော သတင်းစာ၊ အတ္ထုပ္ပတ္တိ၊ ခရီးသွားမှတ်တမ်း၊ ရသစာတမ်းနှင့် စကားပြေကျမ်းများ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သော်လည်း သတင်းစာများမှ ဖက်ဆစ်တို့၏ ဝါဒဖြန့်သတင်းစာများသာ ဖြစ်ခဲ့သည်။

ဤသို့အားဖြင့် ဂျပန်ခေတ်အတွင်းတွင် မြန်မာစာပေသည် လူအများစုနှင့် သက်ဆိုင်သော တစ်မျိုးသားလုံးအရေးကို အခြေခံသော အကြောင်းအရာကို ရေးရှု လာခဲ့ပါသည်။ ထိုမျှသာမက စာပေကို တော်လှန်ရေး၏ အထက်မြက်ဆုံး စည်းရုံးရေး လက်နက်၊ ဝါဒဖြန့်လက်နက်၊ တိုက်ပွဲဝင်လက်နက်အဖြစ် အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။

နိဂုံး

ဂျပန်ခေတ် မြန်မာစာပေသည် ပြောင်းလဲလာသောခေတ်ကို နောက်ခံပြု၍ ပေါ်ထွန်းခဲ့ပါသည်။ ထိုကာလတွင် ကိုလိုနီဘဝက လွတ်မြောက်အောင် ဖက်ဆစ်ကို တွန်းလှန်ရန်အတွက် မြန်မာစာပေဖြင့် လှုံ့ဆော်ခဲ့ကြသည်။ တိုင်းပြည်နှင့် လူမျိုး အတွက် အရေးပါသော ကာလဖြစ်သည်နှင့်အညီ အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးနှင့် ဖက်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေး တာဝန်များကိုလည်း တစ်ဖက်တစ်လမ်းက ထမ်းဆောင်ခဲ့ ပါသည်။ မြန်မာစာပေသည် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ဝါဒဖြန့်ချိရေးလက်နက် ဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဂျပန်ခေတ်တွင် မြန်မာစာပေသည် အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးနှင့် ဖက်ဆစ် ဆန့်ကျင်ရေးအတွက် အလွန်အရေးပါသော နေရာတွင် ရပ်တည်နေခဲ့ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

ငွေဥဒေါင်း။ (၁၉၆၄)။ ***စာဝင်္ဂဘာ***၊ တတိယတွဲ။ ရန်ကုန်၊ ရွှေပြည်စိုး။

စာရေးဆရာစာစောင် ။ (မ– ၁၃၀၅)။ အမှတ် (၅)။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာနိုင်ငံစာရေးဆရာအသင်း။

စွမ်းရည်၊ ***မောင်***။ (၁၉၆၅)။ "ခေတ်သစ်မြန်မာကဗျာ"၊ ***မြန်မာစာပေစစ်တမ်း***။ မန္တလေး၊ ကမ္ဘာခေတ်စာအုပ်(၃)။

ဆုရှင်၊ **မောင်**၊ နှင့် အများ။ (၁၉၇၄)။ ***စာနယ်ဇင်းဟူသည်***။ ရန်ကုန်၊ စာပေလောက။

ဇော်ဂျီ၊ (၁၉၇၄)။ ***ကဗျာပေါင်းချုပ်သစ်***။ ရန်ကုန်၊ စပယ်ဦး။

ညွန့်ဟံ၊ ကြူတော။ (၁၉၉၆)။ ***လွတ်လပ်ရေးအကြိုခရီးနှင့်ဇာတိမာန်ပြဇာတ်များ***။ ရန်ကုန်၊ စာပေလုပ်သား။

ဒွေးမောင်။ (၂၀၀၃)။ "စောဦး"၊ ***မြဝတီမဂ္ဂဇင်း***၊ အတွဲ ၅၁၊ အမှတ် ၁၀။ ရန်ကုန်။

တာရာ၊ (ဒဂုန်–)။ (၁၉၆၉)။ ***စာပေသဘောတရား စာပေဝေဖန်ရေး စာပေလှုပ်ရှားမှု***။ ရန်ကုန်၊ နံ့သာတိုက်။

တင်၊ **ဆရာ**၊ (ဒဂုန်-)။ (၁၉၇၁)။ "လူ့ဘိုင်စကုတ်မှစင်တင်ပြဇာတ်သို့"၊ ***ပြဇာတ်နှင့်ပြဇာတ်စာပေ***။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။

တင်ဦး၊ **ဦး**၊ (စံပြ-)။ (၁၉၇၄)။ ***မြန်မာစာရေးဆရာအဘိဓာန် သို့မဟုတ် ၂၀ရာစုနှစ် ကျော်ကြားသော မြန်မာစာရေးဆရာများ***။ ရန်ကုန်၊ စံပြ။

ဖိုးကျော်မြင့်၊ ဦး။ (၁၉၇၅)။ "မြန်မာသတင်းစာ" ၊ ***မြန်မာမှု***၊ ပထမတွဲ။ ရန်ကုန်၊ တက္ကသိုလ်များ စာအုပ်ပြုစုထုတ်ဝေရေးကော်မတီ။

မိုးကြည်၊ မေမြို့။ (၁၉၇၈)။ ***မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးနှင့်တေးဂီတ***။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။

မောင်မောင်ကြီး၊ **ဦး**၊ (၁၉၇၅)။ "မြန်မာပြဇာတ်စာပေ"၊ ***မြန်မာမှု***၊ ပထမတွဲ၊ ရန်ကုန်၊ တက္ကသိုလ်များစာအုပ်ပြုစုထုတ်ဝေရေးကော်မတီ။

မြဟန်။ (ခုနှစ်မပါ)။ "ဂျပန်ခေတ်နှင့်မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး"၊ ***နိုင်ငံရေးသမိုင်းသုတေသနစာစောင် ၅***။ ရန်ကုန်။

မြင့်သန်း၊ **ဒေါ်**၊ နှင့် **ဒေါ်**မြမြသန်း။ (၁၉၈၃)။ "မြန်မာကဗျာသမိုင်း ၂၀ရာစု"၊ ***မြန်မာကဗျာ စာတမ်းများ***၊ ပထမတွဲ။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။

မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီဗဟိုကော်မတီဌာနချုပ်။ (၁၉၈၃)။ ***မြန်မာ့ဇာတ်သဘင်တစ်ခေတ် ပြောင်းလဲရေး***၊ ဒုတိယအကြိမ်။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။

ဝ၊ မောင်၊ (သိပ္ပံ-)။ ***စစ်အတွင်း နေ့စဉ်မှတ်တမ်း***၊ ဒုတိယအကြိမ်။ ရန်ကုန်၊ မြနန္ဒာ။

ဝင်းဖေ ၊ မုံရွာ။ (၁၉၉၂)။ "ဇာတိမာန်တေး"၊ ***ဇာတိမာန်စာပေစာတမ်းများ***၊ ပထမတွဲ။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။

သက်လွင်၊ မောင်။ (၁၉၇၃)။ ***မြန်မာ့ခရီးသွားမှတ်တမ်းစာပေ (၁၈၈၅-၁၉၇၀)***။ ရန်ကုန်၊ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့(မြန်မာစာ)အတွက် တင်သွင်းသော ကျမ်း။

သခေါ်။ (၁၉၉၀)။ ***မြန်မာနိုင်ငံစာနယ်ဇင်းမှတ်စုများ***။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။